

empathology

IMDK dolgozat 2014

SÍKBELI MŰVÉSZET/FOTÓ

Témavezető: Lengyel András DLA

Szita Barnabás

Magyar Képzőművészeti Egyetem

Képgrafika

Koncepció, előképek

Nagyapám, Szita József az 1970-es évek elején kutatóorvosként Indiába utazott, hogy a leprának egy bizonyos válfaját kutassa a chingleputi lepratelepen. Amikor orvosi céllal készített diáira rátaláltam, szembeötlő volt a képek ereje és azok személyes portré-jellege. A fényképek nem csupán patológiás esetek, nem kizárólag kutatási dokumentumok beteg bőrfelületekről, hanem meghökkentő – szinte művészi igényű – ember- és sorsábrázolások. Egészen bizonyos, hogy számára az ott töltött hetek, mely alatt a telepen a betegek életvitelében is osztozott, nem csak a kutatásnak, hanem egy a betegekkel való sajátos viszony kialakításának az ideje is volt. Azonnal elemi erővel kezdett foglalkoztatni a közösségvállalásnak, az empátiának a képi megfogalmazása. Ebben a fotósorozatomban a belehelyezkedés, a sorsokkal való azonosulás gesztusát kísérem meg, művészi eszközökkel. Kettős közösségvállalás ez: elsőként a betegekkel való együttérzés kifejezése a fő célja e sorozatnak, másfelől azonban (a kamera tekintve) az eredeti képek készítőjének nézőpontjában osztozom. Nem titkolt szándékom a tiszteletadás. Ilyen értelemben ez egyfajta *hommage* azóta elhunyt nagyapámnak. A lepra ugyanakkor nem csupán egy halálos betegség, hanem a társadalomtól való elzárás, a kitaszítottság szimbóluma is. Ez külön ok az irányukban tanúsított empátiára. A nyugati ember világában az empátia egyszerűen egy imázs része lett. Kellékévé vált egy szerethető képnek, melyet mutogatni akarunk magunkról. Lényegében azonban felszínes és képmutató. Pénzt utalunk jól kampányoló szervezeteknek meleg otthonainkból. Mindezt lehetőleg jól láthatóan tesszük. Lelkiismeretünk nyugodt és a világunkban továbbra sem szenvedünk kárt, vagy kényelmetlenséget. Ezzel a munkámmal a velejéig ható, valóban hiteles empátia fontosságára is fel szeretném hívni a figyelmet.

Koncepcióm az volt, hogy mindezt olyan eszközökkel érzékeltessem, amelyek valós esztétikai értéket hordoznak, és olyan médiumot válasszak, amely valóban alkalmas e témának a kifejezésére. A médium bizonyos értelemben adott volt, hiszen a fotó képezi ennek a munkának azt az alapanyagát, melyet a nagyapám hagyott hátra, és amely feldolgozásra került. A belehelyezkedés aktusa a projekció révén valósul meg. Ez maga a gesztus, a közösségvállalás jelképe, ahogyan az egészséges test a kóros elváltozásokkal terhelt ember bőrébe bújik. Azt szerettem volna, ha a szép és csúnya, egészséges és beteg, női és férfi, európai és ázsiai különbségei hangsúlyozzák ki azt a kontrasztot, amely valós távolság ugyan, de nem lehetetleníti el az azonosulást. A fekete-fehér, analóg fotográfia műfaja erre képileg is ráerősít.

A képzőművészeti hagyományban nem ismeretlen a rávetítéses fotó-, videó-munkák műfaja. A hazai művészeti életben a 70-es évek végén Kelemen Károly készít ilyen technikával sorozatot. Kelemen fotómunkái a *koncept art* képviselőjeként olyan képzőművészeti toposzokat dolgoznak fel, melyek meghatározzák a formalizmus elleni harc irányát Magyarországon. Nemzetközi porondon is számos példa van projekciós videómunkák előfordulására. A vetítés alkalmas tehát a jelentések összekapcsolására, valamiféle kompatibilitás elősegítésére.

Empathology c. fotósorozatomban a vetítést a családi örökség, a talált fotók újrahasznosítására használok fel. A cím önkényes szóösszetétele is a munkák jellegére próbál rimelni, ahogyan egyszerűen a semleges, egészséges test beleáll a fertőzött testek képébe.

A munka folyamata, technika

A leprában szenvedőkről készült diákat, hagyományos diavetítővel kifeszített vászonra vetítettem, majd ebbe helyeztem a modellt. A modellem mozdulatait spontán instrukciók alapján, mindig a képhez illően állítottuk be. A fotózás önmagában, mint egy akció is felfogható, melynek tánchoz hasonló elemei igazodnak a képekhez. A modell és a vetített kép közötti térbeli mélység szándékos volt: egyrészt nem síkszerű, új kép előállítás volt a célom, hanem a gesztus, a képbe való beleállás – mint a behelyezkedés momentuma; másrészt a modell által vetett árnyék kontúrjai újabb réteget alkottak a képen, mely hozzájárult a kontraszt kidomborításához.

Mivel feltett szándékom volt, hogy új „keretben” új művek szülessenek, ne csupán fotók új kontextusba helyezéséről legyen szó, a képeket 6x6-os filmre exponáltam. Így tehát négyzetes kompozíciót adnak, szemben a vetített dia képarányával, ami kisfilmre készült. A 10 darabos sorozat zselatinos-ezüst nagyításban, 30x30 cm méretben összefüggő egységet alkot. Az analóg fotózás folyamata köztudottan nem ér véget a kattintással. A rávetítéses módszer miatt nagy kontrasztok alakultak ki. Csaknem minden képen magát a vetítést fotóztam, azaz a vetített képek szélei láthatóak és a fények – a fotók többségén – a mélyfeketéből törnek elő. Ez a fekete „keret” lehetővé tette, hogy a végleges képek kompozíciója még a laborban változzék. Érdekes kihívásnak bizonyult a nagyítás során a négyzetes kompozíciók kialakítása, ugyanis ebben az esetben a papírra exponálásnál nem feltétlenül köt a film kompozíciója és ezáltal új – habár természetesen korlátozott – lehetőség nyílik a végső kép komponálására.

Számomra nagy jelentőséggel bír, hogy a hordozó film, mert a talált diák méltó feldolgozásában úgy éreztem ez jelenthet illő módot és közös nevezőt. Ugyanakkor érdekesnek találok az elvi jelentőségét is annak, hogy a dia „pozitív” és az általam készített „negatívok”-ban ez az anyag párra talált és így valamifajta új egyensúly jött létre.

Terveim közt szerepel a képek más sokszorosító technikába való átültetése is. A rézlemezre történő exponálás új lehetőségekkel szolgálna, mely a jelentés más aspektusait is kidomborítaná.

4 kép a sorozatból:

